

2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002р. – № 36. – Ст. 266.
3. Про забезпечення активізації інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки та регіонах України: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 15 червня 2004 року № 227 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=184737
4. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 // Офіційний вісник України. – 2007 р. – № 73. – Ст. 2715.
5. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. Б. Авер'янова. – Київ: Факт, 2003. – 384 с.
6. Ярмач О.М. Адміністративно-правові засади взаємодії органів державної влади України у правоохоронній сфері: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07 / Ярмач Олександр Михайлович. – К., 2009. – 238 арк.
7. Про Міністерство аграрної політики та продовольства України: Указ Президента України від 23 квітня 2011 року № 500 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/uid=1196.1456.2&nobreak=1>
8. Курило В.І. Адміністративні правовідносини у сільському господарстві України: дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Курило Володимир Іванович. – К., 2007. – 418 арк.
9. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 року № 680 // Офіційний вісник України. – 2009 р. – № 47. – Ст. 1593.
10. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів: Проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47920&cat_id=46017

Предложен комплексный подход к формированию организационно-правовых основ внедрения информационно-коммуникационных технологий, как направления инновационной деятельности, в аграрный сектор в условиях развития информационного общества в Украине.

The complex approach to building the organizational and legal bases of introduction the information and communication technologies, as the direction of innovation, in the agricultural sector in terms of information society development in Ukraine has been proposed.

Рецензент: д.е.н., професор Соколов М.О.
Дата надходження до редакції: 18.07.2012 р.

УДК: 330.322

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

О. Є. Руденко, здобувач, Сумський національний аграрний університет

Автором проаналізовано динаміку прямих іноземних інвестицій в Україну за останні півроку. У статті наведено класифікацію іноземних інвестицій, притаманних для економіки України, проведено порівняльний аналіз прямих і портфельних іноземних інвестицій, досліджено роль та значення залучення іноземних інвестицій в економіку країни.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про значну роль іноземних інвестицій в здійсненні економічного та соціального розвитку галузей виробництва, реконструкції та модернізації виробництва, розвитку інноваційної активності. У зв'язку з цим, актуальною стає проблема дослідження особливостей залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Актуальність цього питання зумовлена також певною зміною тенденцій в інвестиційному секторі країни: мотивацій до інвестування, нагромадження ресурсів практично усіма основними групами інвесторів, можливістю вкладення капіталу в різні об'єкти інвестування тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Широке коло питань, пов'язаних з дослідженнями в галузі розвитку інвестиційної діяльності та залучення іноземних інвестицій, знайшли відображення в роботах вітчизняних і закордонних уче-

них-економістів, зокрема: О. Барановського, І.Бланка, М. Дем'яненка, І. Дахна, Г. Грицюка, В. Гейця, І. Іваньонківа, Т.Майорової, В.Новака, А. Пересади, С. Реверчука, А. Чупіса та інших. Однак деякі теоретичні та практичні аспекти залучення іноземних інвестицій в національну економіку розроблені недостатньо повно та потребують уточнення і подальшого розвитку в сучасних умовах.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є визначення ролі та значення залучення іноземних інвестицій в економіку країни, проведення порівняльного аналізу прямих і портфельних іноземних інвестицій, оцінки їх переваг та недоліків у процесі залучення іноземних інвестицій.

Викладення основного матеріалу дослідження. Іноземні інвестиції для економіки країни мають важливе значення, оскільки вони є джерелом капіталовкладень, причому у формі сучасних засобів сприяють поширенню інновацій, збіль-

шенню продуктивності праці та підвищенню добробуту населення. Світовий досвід переконує, що без широкого залучення іноземного капіталу неможливо провести структурну перебудову економіки, збільшити технічної та технологічний розви-

ток народного господарства, забезпечити конкурентоздатність вітчизняної продукції на світовому ринку. Найбільш характерна класифікація іноземних інвестицій для України наведена на рис. 1.

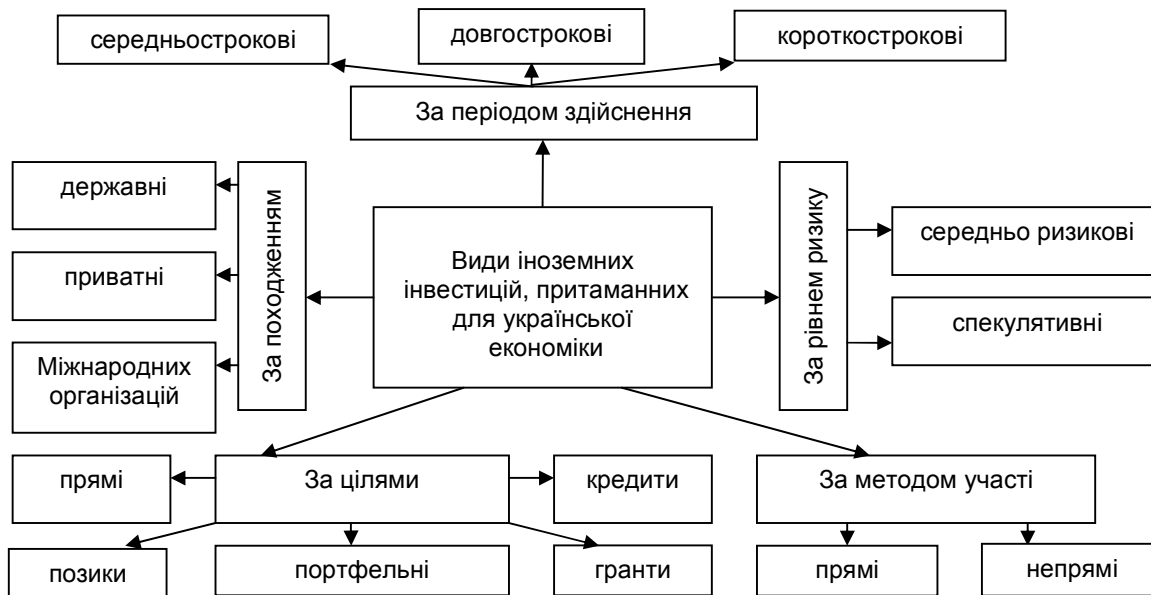

Рис 1. Класифікація іноземних інвестицій, притаманних для економіки України*

*за даними джерела [1]

Іноземні інвестиції поділяються на найрізноманітніші види за десятками класифікаційних ознак, проте, в Україні, на даний час, існують лише декілька їх форм. Найбільш поширеними формами інвестицій є прямі та портфельні іноземні інвестиції, а також злиття та поглинання як засіб іноземного інвестування, хоча останні займають досить незначну частку в загальному обсязі інвестицій.

За періодом здійснення іноземні інвестиції поділяються на короткострокові (до 1 року), середньострокові (до 3 років) та довгострокові (бі-

льше 5 років). За походженням іноземні інвестиції розрізняють на державні, приватні, міжнародних організацій.

За рівнем ризику іноземні інвестиції бувають середньо ризикові та спекулятивні. За цільовою ознакою їх поділяють на прямі, портфельні, позики, гранти, кредити. За методом участі є прямі іноземні інвестиції з участю самого інвестора та непрямі – вкладення капіталу фінансовими посередниками. Роль та значення іноземних інвестицій в економіці країни розглянуто на рис. 2.

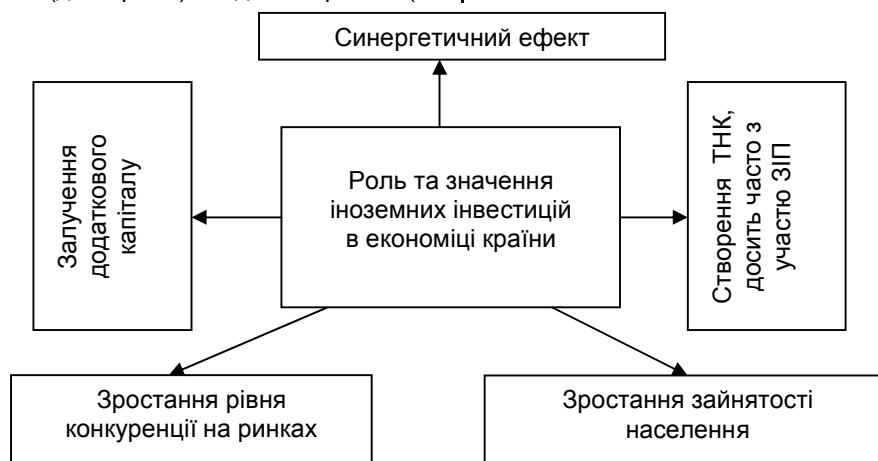

Рис. 2. Роль та значення залучення іноземних інвестицій в економіку країни*

*за даними джерела [1, 6]

Синергізм - це взаємодія двох або більше чинників, що характеризується тим, що їх вплив

істотно перевершує ефект кожного окремого компонента у вигляді їх простої суми. В даному кон-

тексті, синергетичний ефект охоплює технологічний потенціал, інтелектуальні надбання та досвід роботи. Щодо ролі створення транснаціональних корпорацій (ТНК) з участю злиття і поглинання (ЗІП), то необхідно зазначити, що ТНК контролюють 70% світової торгівлі, 400 з них контролюють 50% усіх прямих іноземних капітальних вкладень – а це є невичерпним джерелом податкових надходжень [2].

Зростання зайнятості населення передбачає створення за таких умов додаткових робочих місць та збільшення рівня заробітної плати. Зростання рівня конкуренції стимулює підвищення рівня працездатності робітників, зростання кількості продукції виробництва та інших напрямків діяльності, що сприяють забезпеченню функціонування підприємства на ринку. Залучення додаткового капіталу сприяє зростанню економіки та покращенню добробуту населення в цілому.

За визначенням експертів Міжнародного валютного фонду (МВФ) та організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), інвестиції вважаються прямими, якщо здійснюються за межами національних кордонів з метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі товарів для імпорту в країну базування або експорту в треті країни. Їх характерними ознаками є те, що інвесторів належить управлінський контроль над підприємствами, і вони виступають у формі акціонерного капіталу і коротко- та довгострокових міжфірмових позик. Дане визначення означає здійснення прямих інвестицій, з метою виробництва товарів та їх переміщення між країнами. Тобто, прямі іноземні інвестиції за своєю природою передбачають вкладення коштів для здійснення підприємницької діяльності за умов участі в

управління підприємством, а також контроль за здійсненням виробничо-господарської діяльності підприємства [5].

Портфельні інвестиції розуміють як придбання за кордоном великих пакетів цінних паперів (акцій, облігацій та ін.), що не дають права на контрольний пакет. Як правило, вони являють собою суцільно фінансову операцію з придбання іноземних цінних паперів, що не дає можливості безпосереднього контролю над діяльністю закордонного об'єкта інвестування, а лише закріплюють право на дохід, здебільшого у вигляді дивідендів, купонного доходу або курсової різниці між купівлею та продажем цінних паперів.

За визначенням МВФ, портфельні інвестиції – це капітал, вкладений резидентом однієї країни в акції та боргові цінні папери підприємства в іншій країні з метою одержання доходів. Причому це не обов'язково свідчить про істотний і довгостроковий інтерес інвестора в придбанні даного підприємства. Портфельні інвестиції трактуються як капіталовкладення, що не дають закордонному інвесторові права контролю над підприємством. Вони є спекулятивним капіталом унаслідок потенційного ризику швидкої втечі капіталів через розбіжність між рівнями процентних ставок у різних країнах. Відповідно до методології платіжного балансу портфельні інвестиції становлять менше 10% статутного капіталу компаній [7].

Межа між прямими й портфельними інвестиціями багато в чому умовна, тому в різних країнах її кількісні параметри встановлюється по-різному. На основі вищевикладеного матеріалу, ми вважаємо доцільним здійснювати порівняння прямих і портфельних іноземних інвестицій за ознаками наведеними в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз прямих і портфельних іноземних інвестицій

Основа відмінностей	Відмінності	
	Прямі іноземні інвестиції	Портфельні іноземні інвестиції
Мотив діяльності	Передбачають отримання контролю над підприємством, здійснення підприємницької діяльності	Відбувається лише перерозподіл фінансових ресурсів з метою міжнародної диверсифікації, використання різниці процентних ставок чи відмінностей в оподаткуванні
Об'єкт інвестування	Інвестиції в майно, основні й оборотні засоби, ноу-хау, цінні папери тощо	Інвестиції лише в цінні папери
Тривалість здійснення	Носять довготривалий характер	Як правило мають недовготривалий спекулятивний характер
Ліквідність	Є менш ліквідними	Є більш ліквідними
Основна мета	Отримання прибутку на капітал, підприємницького прибутку, прямих і непрямих вигод від контролю над підприємством	Отримання прибутку на капітал, який би перевищував банківський процент
Рівень рентабельності	Передбачають, як правило, вищу рентабельність і ведуть до більш помітного відтоку прибутків з країни-реципієнта або реінвестування прибутків	Передбачають нижчу рентабельність
Вплив на економіку приймаючої країни	Справляють безпосередній і довготривалий вплив на економіку приймаючої країни, оскільки передбачають дольову участь у будівництві й організації господарських об'єктів. Впливають на зайнятість, стан внутрішнього ринку, стан конкуренції, конкурентоспроможність національної економіки	Не справляють значного й довготривалого впливу на економіку приймаючої країни.

Однією із найбільш поширених форм іноземного інвестування в світі є злиття і поглинання. Широкі можливості на ринку злиттів і поглинань будуть відкриватися для компаній завдяки реструктуризації ряду галузей і приватизації компаній, націоналізованих під час глобальної економічної кризи. Однак, в Україні для застосування такої форми інвестування необхідно виконання певних умов, а саме: [4]

- застосування новітніх технологій виробництва та можливості оновлення основних засобів (за експертними оцінками, Україні необхідно інвестувати понад 120 мільярдів дол. щоб повністю оновити основні засоби виробництва);

- врегулювання законодавчої бази щодо захисту прав інтелектуальної власності;

- створення сприятливих умов для інвестування в питаннях оподаткування (усунення подвійного оподаткування, встановлення механізму штрафних санкцій, вирішення проблем з одержанням ліцензій та дозволів, а також термінів їх видачі, проблеми зайнятості нерезидентів та робочі дозволи для іноземців) тощо.

За даними таблиці 2 станом на 01.10.2011 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено \$ 48466,2 млн. прямих інвестицій, що на 6,28% більше у порівнянні з періодом на 01.04.2011р. [3].

У першому півріччі 2011 року зросли обсяги

капіталу з Кіпру на \$ 1424,1 млн., Австрії – на \$ 632,1млн., Великобританії – на \$185,5 млн., Віргінських Островів – на \$ 157,6 млн., Нідерландів – на \$167,6 млн., Німеччини – на \$ 134,1 млн., Швейцарії – на \$61,8 млн., Російської Федерації – на \$ 56,2 млн., Італії – на \$ 39,5 млн. та інших країн – на \$ 212,4 млн. Переважно за рахунок продажу капіталу нерезидентам інших країн зменшилися обсяги капіталу інвесторів із Франції на \$ 177,7 млн., США на \$ 18,8 млн., а капітал інвесторів з Швеції та Польщі скоротився на \$ 7,5 млн. і на \$ 3 млн. відповідно за рахунок вилучення капіталу і переоцінки. Це зумовлено ризиками національної економіки та особливостями найбільш сприятливих галузей для їхнього інвестування.

Таким чином, найбільшими інвесторами в Україну є Кіпр, Німеччина, Російська Федерація та інші країни Європейського Союзу.

У розвиток підприємств сільського господарства, мисливства, лісового господарства станом на 1 січня 2011 р. вкладено 833,7 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій (наростаючим підсумком з початку інвестування), що становить 1,9% загального обсягу іноземних інвестицій в Україну. Приріст обсягу іноземного капіталу в сільське господарство, мисливство та лісове господарство, з урахуванням його переоцінки, втрат і курсової різниці, за 2010 р. склав 40,7 млн. дол. США.

Таблиця 2

Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в Україну*

Країни	Обсяги прямих інвестицій на 01.04.2011 р		Обсяги прямих інвестицій на 01.07.2011 р		Обсяги прямих інвестицій на 01.10.2011 р		Відхилення (+, -) за півріччя, млн. дол. США
	млн. дол. США	у % до підсумку	млн. дол. США	у % до підсумку	млн. дол. США	у % до підсумку	
Всього	45602,3	100	47205,7	100	48466,2	100	2863,9
у тому числі							
Кіпр	10665	23,4	11619,6	24,6	12089,1	24,9	1424,1
Німеччина	7153,4	15,7	7365,5	15,6	7287,5	15,0	134,1
Нідерланди	4746,8	10,4	4779,5	10,1	4914,4	10,1	167,6
Російська Федерація	3383,3	7,4	3386,1	7,2	3439,5	7,1	56,2
Австрія	2815,7	6,2	2855,8	6,0	3447,8	7,1	632,1
Франція	2399,7	5,3	2384,8	5,1	2222,0	4,6	-177,7
Велика Британія	2318,9	5,1	2347,6	5,0	2504,4	5,2	185,5
Швеція	1763,1	3,9	1758,2	3,7	1755,6	3,6	-7,5
Віргінські Острови (Брит.)	1403,8	3,1	1524,2	3,2	1561,4	3,2	157,6
США	1100,8	2,4	1087,5	2,3	1082,0	2,2	-18,8
Італія	902,4	2,0	945,6	2,0	941,9	1,9	39,5
Польща	893,2	2,0	894,4	1,9	890,2	1,8	-3
Швейцарія	863,8	1,9	872,3	1,8	925,6	1,9	61,8
Інші країни	5192,4	11,2	5384,6	11,5	5404,8	11,4	212,4

*за даними Держкомстату України

Висновки. В результаті проведеного в статті аналізу, можна зробити наступні висновки: залучення іноземних інвестицій в економіку України хоча і залишається незначним, але спостерігається тенденція до його збільшення. В економіку України іноземними інвесторами за 9 місяців 2011 р. направлено 4,742 млрд. дол. прямих інвестицій (акціонерного капіталу), що на 27,8% більше порівняно з відповідним періодом 2010 р.

Процес стимулювання залучення іноземних

інвестицій в економіку країни, що формує сприятливий інвестиційний клімат, полягає в наступних аспектах: вступ України в СОТ, адаптацію українського законодавства до Міжнародних стандартів, а також її поступову інтеграцію до різних економічних, торговельних та правових організацій світової спільноти. Багато іноземних інвесторів, особливо з країн потенційних інвесторів (країни ЄС і США), відзначають покращення процесу ведення переговорів щодо можливостей інвесту-

вання в Україну. Про це також свідчить галузевий аналіз залучення іноземних інвестицій в економіку України за перше півріччя 2011р., а саме зростання інвестицій в наступних галузях: металургія, будівництво, торгівля, фінансова діяльність. Проте, значно відчутна потреба іноземних інвестиційних ресурсів у таких сферах як: сільське господарство, харчова промисловість, хімічна промисловість, машинобудування, сфера послуг.

На даному етапі визначаються наступні характерні особливості українського ринку інвестицій, що сприяють залученню іноземного капіталу:

реформування законодавчої бази в напрямках підвищення інвестиційної привабливості галузей народного господарства; наявність значного потенціалу країни, що полягає в можливості використання природних ресурсів; стрімке входження України в кон'юнктуру міжнародних ринків. Таким чином, дотримання зазначених вище умов та утримання стабільного курсу національної валюти в подальшому сприятимуть збільшенню обсягів залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Список використаної літератури:

1. Грицюк Г.Р. Проблемні аспекти залучення іноземних інвестиційних ресурсів в економіку / Г.Р. Грицюк, І.Д. Фаріон // Всеукраїнський науково виробничий журнал «Інноваційна економіка» / Тернопільський національний економічний університет, 2011.-стор. 229-233.
2. Дахно І.І. Міжнародна економіка: Навч. посіб. - 2-ге вид., випр. і допов./ І.І. Дахно. - К.: МАУП, 2006. — 248 с.
3. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Іваноньків О.О. Політика держави щодо інвестиційної діяльності в Україні та перспективи прямого іноземного інвестування / О.О. Іваноньків // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - N 11. - С.12-18.
5. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підручник / Т.В. Майорова. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
6. Новак В.О. Вплив діяльності ТНК та процесу глобалізації на стан економіки України / В.О. Новак, І.М.Андрійчук // Актуальні проблеми економіки. Національний авіаційний університет, м. Київ - 2010. - N 4.
7. Реверчук С.К. Інвестологія: наука про інвестування: Навч. посібник/ С.К. Реверчук, Н.Й. Реверчук, І.Г. Скоморович та ін. – Атіка, 2001. – 264 с.

Автором проаналізована динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну за останні шість місяців. В статті представлена класифікація іноземних інвестицій, характерних для економіки України, проведено порівняльний аналіз прямих і портфельних іноземних інвестицій, досліджена роль і значення привертання іноземних інвестицій в економіку країни.

The author has analyzed the dynamics of foreign direct investment in Ukraine over the past six months. The classification of foreign investments specific to the Ukrainian economy, a comparative analysis of foreign direct and portfolio investment, investigated the role and importance of attracting foreign investments into the economy.

Рецензент: д.е.н., професор Чупис А.В.

Дата надходження до редакції: 03.03.2012 р.

УДК: 625. 15:17

РОЗРОБКА МОДЕЛІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТРАНСПОРТНОГО ВИРОБНИЦТВА

Л. О. Позднякова, д.е.н., професор, Українська державна академія залізничного транспорту

Л. С. Ковалевич, Українська державна академія залізничного транспорту

В. О. Котик, к.е.н., доцент, Українська державна академія залізничного транспорту

Актуальність теми. Забезпеченість транспортними комунікаціями, наявність відповідних резервів пропускну здатності значною мірою сприяє поліпшенню використання наявних виробничих потужностей, прискорення розвитку концентрації, спеціалізації і кооперування виробництва, освоєнню найбільш дешевих, але вилучених від місць споживання родовищ, створюють необхідні передумови для зниження поточних і одноразових виробничих витрат у промисловості і сільському господарстві. Тому актуальном є проведення дослідження що направлено на пошук шляхів підвищення ефективності транспортного виробництва яки можуть бути реалізовано за ра-

хунок проведення реформування галузі. Тема статті має актуальне значення. Зазначене підкреслюється тим, що основні процеси розвитку залізничного транспорту в Україні характеризуються нажаль значним відставанням основних показників роботи залізниць світу, одним з основних причин є обмеженість важливих джерел фінансування та законодавчої неврегульованістю даної сфери. Прагнення до формування благонадійного інвестиційного клімату в державі обумовлюється необхідністю раціонального сполучення ринкових механізмів і методів державного регулювання стратегічного розвитку залізниць України.